

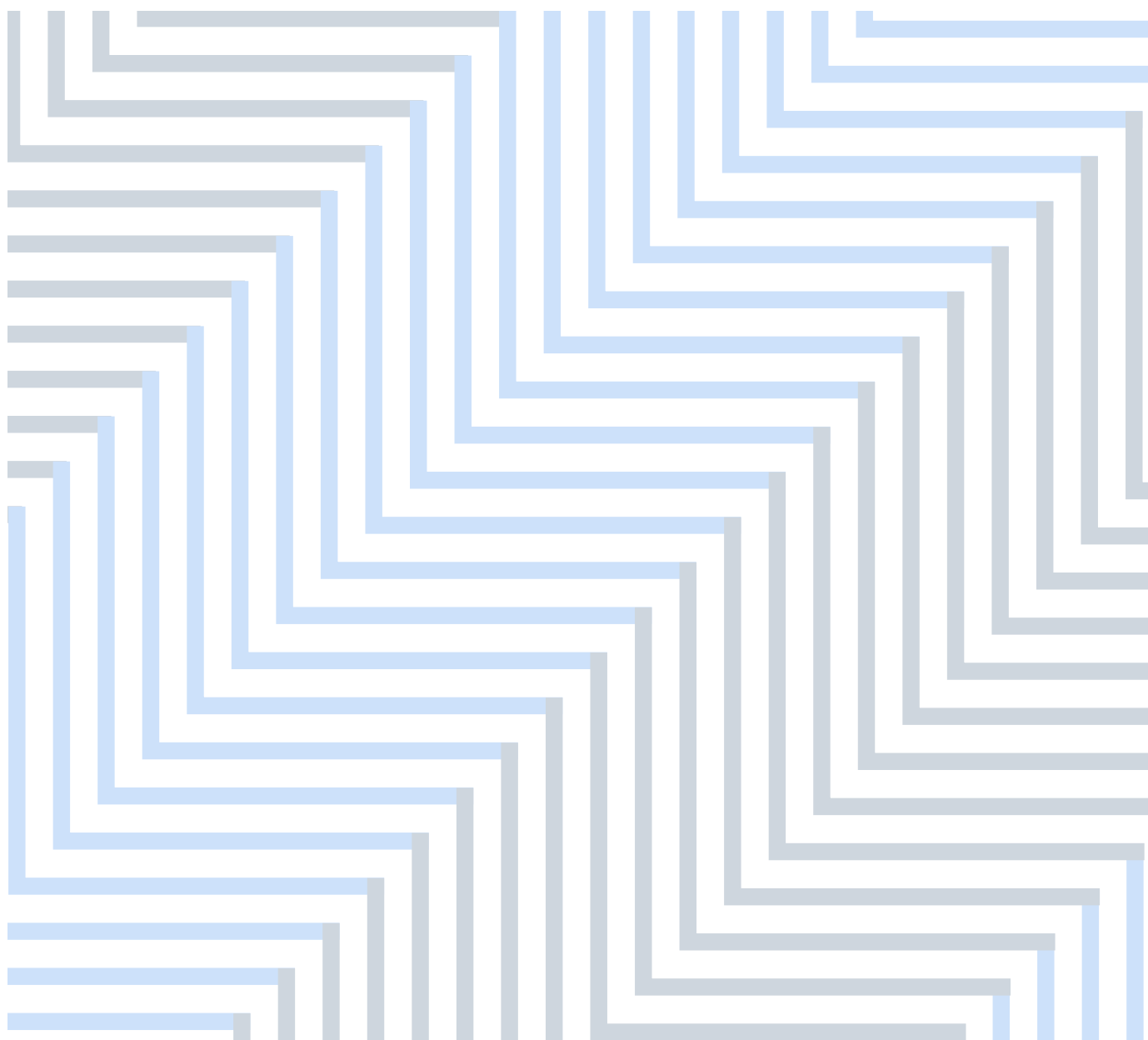
Finansira
Evropska Unija

IZVEŠTAJ

Nadzor nad sprovođenjem Zakona br. 04/L-156 o Kontroli Duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/ L-156 o Kontroli Duvana

ODBOR ZA ZDRAVLJE I SOCIJALNU ZAŠTITU

**Nadzor nad sprovođenjem Zakona br.
04/L-156 o Kontroli Duvana i Zakona 08/
L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/
L-156 o Kontroli Duvana**

IZJAVA O ODRICANJU OD ODGOVORNOSTI: Ovaj izveštaj priredio je Komisija za zdravstvo i socijalno osiguranje uz podršku Demokratije Plus (D+). D+ je dao svoj doprinos kao deo projekta pod nazivom „Dobro upravljanje: javne nabavke i donošenje naprednih politika“ čiju realizaciju finansira Evropska unija (EU).

Sadržaj ovog izveštaja predstavlja isključivu odgovornost Komisija za zdravstvo i socijalno osiguranje i D+ i ni na koji način ne odražava gledišta Evropske unije.

Sadržaj

I. Uvod.....	7
II. Svrha nadzora nad sprovođenjem Zakona	8
III. Metodologija	10
IV. Sastanci i posete.....	11
V. Izveštavanje na sastancima Odbora	14
VI. Primena Zakona	15
VII. Zaključci	19
VII. Preporuke	20

Članovi Odbora za zdravlje:

1. Fatmire KOLLÇAKU	P/G-LVV, predsednica,
2. Armend ZEMAJ	P/G-LDK, prvi potpredsednik,
3. Labinotë DEMI- MURTEZI	P/G-VV, članica,
4. Bekim HAXHIU	P/G-PDK, član
5. Haxhi AVDYLI	P/G-VV, član,
6. Mirsad SHKRETA	P/G-VV, član
7. Burim META	P/G-VV, član
8. Shemsedin DRESHAJ	P/G- AAK, član,
9. Floretë ZEJNULLAHU	P/G-PDK, članica,
10. Samra ILIJAZ	P/G- MULTIETNIČKA, članica

Pomoćno osoblje:

- Shpresë Ramosaj - Haxhijaj, koordinatorka Odbora;
- Besim Haliti, terenski službenik.

I. Uvod

Na osnovu člana 99 Poslovnika Skupštine Republike Kosovo, Odbor za zdravlje i socijalnu zaštitu Skupštine Kosova nadležan je da nadgleda sprovođenje zakona. U cilju obavljanja ove nadležnosti, Odbor vrši provere, istraživanja i analize delotvornosti zakona na snazi, daje predloge konkretnih mera koje treba preduzeti, vrši kontrolu rada ministarstva i nadležnih organa u smislu sprovođenja zakona i izveštava Skupštinu o nivou sprovođenja zakona.

Borba protiv duvana je izazov sa kojim se suočavaju skoro sve zemlje. Posledice upotrebe duvana su brojne, one narušavaju ne samo zdravlje ljudi, već negativno utiču na životnu sredinu i društvo generalno. Konzumiranje duvana utiče na sve starosne grupe, a posebno na mlade.

Nedostatak zvaničnih statistika i detaljnih istraživanja u ovoj oblasti smatra se preprekom u identifikovanju uzroka problema, za šta se moraju planirati strukturne mere i postupci. Od donošenja Zakona o kontroli duvana, mere zabrane konzumiranja duvana nisu u potpunosti našle svoju primenu. Stoga je svrha ovog izveštaja da steknemo realnu sliku kada je reč o sprovođenju zakona, kako bi se predložile odgovarajuće zakonske i administrativne mere za postizanje standarda kontrole pušenja.

Pravni osnov za nadzor nad sprovođenjem zakona

Odbor za zdravlje i socijalnu zaštitu obavio je nadzor nad sprovođenjem Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, na osnovu člana 99. Poslovnika Skupštine Republike Kosovo.

U cilju ispunjavanja obaveza Odbora iz člana 99. Poslovnika, Odbor je na sas-

tanku održanom 22. februara 2023. godine usvojio inicijativu za nadzor nad sprovođenjem Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/ L-156 o kontroli duvana.

U tu svrhu Odbor je obrazovao Radnu grupu koja će se neposredno baviti nadzorom nad sprovođenjem ovog Zakona.

Odbor je, nakon višemesečnog rada na nadzoru, sačinio izveštaj u kome je predložio svoju ocenu sprovođenja Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, uključujući preporuke u vezi sa merama koje treba preduzeti za unapređenje zakona i njegovu primenu.

Ovaj izveštaj se podnosi Predsedništvu Skupštine, uz zahtev da bude predmet debate i usvajanja u Skupštini. Nakon usvajanja od strane Skupštine, izveštaj se upućuje Vladi Republike Kosovo, odnosno Ministarstvu zdravlja, i biće objavljen na internet stranici Skupštine Republike Kosovo.

I. Svrha nadzora nad sprovođenjem Zakona o kontroli duvana

Pravni okvir o kontroli duvana je krenuo sa izradom još od 2008. godine, kada je prvi put usvojen Zakon br. 02/L-36 o duvanu, koji je izmenjen i dopunjen 2010. godine Zakonom 03/L-157. Zakon br. 04/L-156 o kontroli duvana je usvojen 2013. godine. Trenutno je na snazi ZAKON br. 04/L-156 o kontroli duvana, izmenjen i dopunjen Zakonom br. 08/L-040, koji je usvojen 2022. godine.

Ministarstvo zdravlja je za potrebe bližeg sprovođenja zakona o kontroli duvana doneo dva administrativna uputstva i to:

- Administrativno uputstvo br. 09/2015 Sredina bez duvanskog dima i postavljanje znakova zabrane pušenja u zatvorenim prostorijama; i
- Administrativno uputstvo br. 02/2022 Uslovi u prostorijama u kojima je dozvoljeno pušenje.

Svrha nadzora nad sprovođenjem Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, jeste da proceni ovaj Zakon, kao i da konstatuje stepen njegove primene u praksi. Namera je bila da se ova procena realizuje sastancima i terenskim posetama, razgovorima sa predstavnicima centralnih institucija Republike Kosovo i akterima u oblasti duvana iz odgovornih institucija i privatnog sektora, i tim putem dođe do podataka u vezi sa funkcionisanjem i sprovođenjem ovog zakona, kao i da procene da li Vlada, odnosno Ministarstvo zdravlja i druge nadležne institucije, ispunjavaju obaveze koje proizilaze iz ovog zakona. Naravno da smanjenje broja pušača, ali i kontrola duvana nije lak zadatak, jer se ljudi i institucije suočavaju sa tim u svakom trenutku i u različitim oblicima. U uslovima razvoja tehnologije i digitalizacije, kontrola promocije i reklamiranja duvanskih proizvoda je prilično ograničena. Međutim, krajnji cilj ovih aktivnosti i budućih zakonskih promena je zdravo društvo u kome se pušač ne oseća lagodno dok puši, nasuprot sadašnjoj situaciji u kojoj se pušači osećaju lagodno i imaju udobnost pušenja na svakom mestu.

Glavni ciljevi nadzora nad sprovođenjem Zakona o kontroli duvana su:

- Ocena Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/ L-156 o kontroli duvana.
- Opšta ocena sprovođenja Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/ L-156 o kontroli duvana.
- Ocena stepena ispunjenja obaveza Ministarstva zdravlja i drugih institucija u procesu sprovođenja zakona.
- Ocena donošenja i sprovođenja podzakonskih akata od strane Ministarstva, u cilju sprovođenja ovog zakona.
- Ocena efekata i posledica neefikasne primene Zakona.

Odbor će, u zavisnosti od uočenih problema, odlučiti da li da pokrene ili preporuči dopunu i izmenu ovog Zakona.

III. Metodologija

U funkciji postizanja navedenih ciljeva, Odbor je preduzeo sledeće korake:

- Obrazovanje radne grupe od strane članova Odbora.
- Identifikovanje relevantnih institucija, organa i subjekata za sprovođenje Zakona.
- Posete nadležnim vladinim institucijama i drugim institucijama nadležnim za sprovođenje Zakona.
- Prikupljanje, proučavanje i analiza relevantnih dokumenata.

Prikupljanje potrebnih informacija od strane Odbora se odvijalo u nekoliko faza:

- Prikupljanje informacija od Ministarstva zdravlja.
- Prikupljanje informacija od sanitarne inspekcije.
- Prikupljanje informacija od Udruženja gastronomi Kosova.

Odbor za zdravlje i socijalnu zaštitu je na sastanku održanom 22. februara 2023. godine, obrazovao Radnu grupu koja će se direktno baviti nadzorom nad sprovođenjem Zakona. Radnu grupu čine:

- Haxhi Avdyli – predsedavajući
- Fatmire Kollçaku – članica
- Mirsad Shkreta - član
- Armend Zemaj - član
- Shemsedin Dreshaj - član
- Floretë Zejnullahu - članica

Shodno mandatu koji je Odbor ovlastio, Radna grupa za nadzor nad sprovođenjem zakona, imala je nadležnost da sprovede neophodne aktivnosti u cilju prikupljanja informacija i podataka o stepenu sprovođenja zakona i da u konačnici istog pripremi Konačan izveštaj koji će predložiti Odboru na razmatranje. Radnu grupu je tokom istraživanja u stručnom smislu podržala organizacija građanskog društva, Demokratija Plus (D+).

U periodu: mart - jun 2023. godine, Radna grupa je održala nekoliko sastanaka i terenskih poseta. Takođe, su održani redovni sastanci grupe, u nameri da koordiniše i isplanira aktivnosti. Posete i sastanci Radne grupe na terenu bili su usredsređeni na relevantne institucije koje istovremeno sprovode Zakon, kao što su: Ministarstvo zdravlja, Sanitarna inspekcija i Udruženje gastronomi.

IV. Sastanci i posete

- Radna grupa je održala nekoliko sastanaka u cilju koordinacije i planiranja svojih aktivnosti i što uspešnijeg nadzora nad sprovođenjem Zakona.
- Radna grupa je održala nekoliko sastanaka i poseta u cilju realizacije aktivnosti praćenja.
- 27. februara 2023. godine, radna grupa je usvojila Plan rada za nadzor na sprovođenju Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/ L-156 o kontroli duvana.
- Prvobitno, 6. marta 2023. godine, Radna grupa je održala sastanak sa zamenikom ministra Ministarstva zdravlja g. Arsimom Berishom, sekretarom Ministarstva zdravlja g. Naimom Bardiqijem, šefom Odseka za odnose sa javnošću u Ministarstvu zdravlja, g. Faikom Hotijem, inspektorom Inspekcije zdravlja gđom Advie Mala i vd. direktorom Pravne službe, gđom Aferditom Hoxha.

U fokusu Radne grupe bilo je sprovođenje Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, kroz nekoliko pitanja koje je postavio predsedavajući Radne grupe, poslanik Haxhi Avdyli, o preprekama u sprovođenju ovog Zakona, pošto je poslednjih godina došlo do velikog nesprovođenja zakona, posebno na strani ugostiteljskih objekata, ali i državnih institucija u kojima se ne poštuje zabrana pušenja u zatvorenim prostorijama. Predsednica Odbora, Fatmire Kollçaku, postavila je pitanje o donošenju podzakonskih akata koji su predviđeni zakonom, o funkcionisanju Međuministarskog saveta za kontrolu duvana i o kampanjama podizanja svesti o posledicama pušenja. Poslanici Shemsedin Dreshaj i Floretë Zejnullahu su takođe imali komentare i pitanja o poteškoćama u sprovođenju zakona.

Sekretar Ministarstva zdravlja, g. Naim Bardiqi je rekao da se poslednjih godina nadzor nad sprovođenjem Zakona ne vrši u dovoljnoj meri, i to iz više razloga, kao što su veoma mali kapaciteti Inspekcije zdravlja, imajući u vidu činjenicu da ova inspekcija ima samo 12 inspektora, ali i situaciju sa pandemijom kovi-19. Uočili smo da postoji potreba za nadzorom i sprovođenjem Zakona, ali je potrebno i izmeniti zakon ili izraditi novi i uskladiti ga sa direktivom EU. Ostaje

samo da se dogovorimo koje će ministarstvo pokrenuti inicijativu da krene sa izradom konceptnog dokumenta, a potom i novog Zakona. Uskoro će biti izrađen i konceptni dokument, pa će ovaj nadzor i izveštaj koji će sačiniti Odbor poslužiti za izradu i sprovođenje ovog zakona.

Takođe je izneto i da su dva administrativna uputstva predviđena Zakonom doneta, dok jedno još nije doneto. Međuministarski savet za kontrolu duvana nije funkcionisao, ali je izneto verovanje da će vrlo brzo preuzeti inicijativu i staviti isti u funkciju.

Šef Odseka za odnose sa javnošću g. Faik Hoti, obavestio je članove Odbora da se zakon ne poštuje u velikoj meri ni u medijima, a posebno u poslednje vreme postoji veliki problem sa izloženošću elektronskih cigareta u medijima. Što se tiče testova predviđenih Zakonom, oni se sprovode redovno.

Inspektorka Inspekcije zdravlja gđa Advie Mala saopštila je da Inspekcija zdravlja vrši kontrolu sprovođenja ovog zakona u zdravstvenim ustanovama i rekla je da se ovaj zakon u velikoj meri sprovodi u ovim ustanovama, ali da je u pojedinim slučajevima bilo prekršaja, u kojima je izrečeno 5 novčanih kazni. U poslednje vreme nije bilo nikakve kampanje senzibilizacije o nepušenju, ni u medijima ni u školama.

Zamenik ministra g. Arsim Berisha se obavezao pred članovima Odbora da će se zajedno sa ministrom i nadležnim organima angažovati na sprovođenju ovog zakona i raditi na tome da stave u funkciju Međuministarski savet za kontrolu duvana.

Na kraju je konstatovano da će ovaj nadzor i izveštaj koji će biti sačinjen imati odgovarajući uticaj na sprovođenje ovog zakona.

Radna grupa je 5. maja 2023. godine posetila Agenciju za hranu i veterinu gde se sastala sa vd izvršnim direktorom Agencije g. Flamurom Kadriu, sa g. Arsimom Arifijem, zamenikom direktora Direkcije inspektorata i g. Ibrahimom Tërshnjaku, šefom sanitarne inspekcije.

Interesovanje poslanika odnosilo se na nadzor nad sprovođenjem Zakona od strane sanitarne inspekcije, o poteškoćama i dostignućima u sprovođenju Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/ L-156 o kontroli duvana.

G. Flamur Kadriu je upoznao članove Radne grupe da je sanitarna inspekcija u okviru Agencije za hranu i veterinu preduzela određene korake na sprovođenju ovog zakona i da su rezultati dobri ali ne i dovoljni za primenu zakona. On je istakao da se sanitarna inspekcija susrela sa određenim poteškoćama u sprovođenju ovog zakona, ali i drugih propisa koje ova inspekcija nadgleda. Inspekcija je prošla kroz određene poteškoće, posebno tokom pandemije kada je angažovanje bilo veoma veliko, a broj inspektora veoma mali. Sada je situacija bolja jer je jedan broj opštinskih sanitarnih inspektora prešao na centralni nivo sanitarne inspekcije i sada sanitarna inspekcija broji 49 sanitarnih inspektora. O radu i detaljima sprovođenja Zakona, članove radne grupe upoznaće g. Ibrahim Tërshnjaku.

G. Ibrahim Tërshnjaku je obavestio članove Odbora da uprkos aktivnostima koje je sanitarna inspekcija preduzela na sprovođenju ovog zakona, on još uvek nije uspeo da se primeni u zadovoljavajućoj meri. Pored malog broja sanitarnih inspektora, poteškoća je bilo i u nekoliko drugih aspekata. Zakon je bio veoma napredan i neprihvatljiv za mentalitet koji postoji kod nas. Nije bilo dovoljno kampanja za podizanje svesti koje su namenjene kako stanovništvu, tako i privrednim subjektima. Takođe, neke odredbe zakona su nejasne i nisu dobro usaglašene. Imamo poteškoća posebno u sprovođenju člana 12, i u definisanju zatvorenog prostora.

Imamo mali broj inspektora i njih 20 ima više od 60 godina, što predstavlja dodatnu poteškoću u našem radu. Sanitarna inspekcija nadgleda nekoliko zakona i ima veliki obim posla. Što se tiče sprovođenja zakona o duvanu, ove godine smo izrekli negde oko 375 novčanih kazni.

Tražimo da u sprovođenju ovog zakona dobijemo podršku i pomoć drugih inspektorata.

Radna grupa se 16. maja 2023. godine sastala sa predstavnicima Udruženja gastronomi Kosova, g. Petritom Klllokoç – predsednikom i g. Arianom Vranicom – sekretarom Udruženja.

Članove radne grupe zanimalo je sa kakvim se poteškoćama suočavaju gastronomi tokom sprovođenja Zakona o kontroli duvana.

G. Klllokoçi je upoznao članove Radne grupe da je zakon veoma napredan i da je naišao na prepreke u primeni. Nije bilo kampanja podizanja svesti i inspekcija

bi trebalo da počne od obeležavanja i prodaje cigareta u marketima osobama koje su maloletne, pa sve do ugostiteljskih objekata. Glavni problem postoji kod definicije otvorenih prostora na terasama, gde je član koji definiše te prostore prilično nejasan.

G. Vranica je rekao da čak ni administrativno uputstvo nije u skladu sa zakonom i da definicija otvorenih prostora predstavlja poteškoće i dovodi do nejednakosti među privrednim subjektima. Takođe, tražimo da se ojača Sanitarna inspekcija i poveća broj inspektora kako bi inspekcija bila ravnomerno raspoređena, a ne da se u nekim lokalima sprovode inspekcije u kontinuitetu, a da se u drugima nikada ne sprovode.

V. Izveštavanje na sastancima Odbora za zdravlje i socijalnu zaštitu

Tokom perioda praćenja, Radna grupa je u sklopu svojih aktivnosti nadzora na sprovođenjem Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, na sastancima Odbora podnela svoj izveštaj, konkretno poslanik Haxhi Avdyli, izvestilac grupe, koji je predstavio dostignuća u procesu nadzora nad sprovođenjem zakona.

U svim fazama procesa nadzora nad Zakonom, Radnu grupu je podržavalo osoblje Odbora.

Tokom nadzora nad sprovođenjem Zakona, radna grupa je uspela da prikupi dovoljno podataka o sprovođenju ovog Zakona. Na osnovu nalaza sa sastanka, Radna grupa je procenila stepen primene Zakona, identifikovala je probleme i, u vidu preporuka, predložila konkretne mere koje bi trebalo preduzeti da se situacija promeni.

VI. Primena Zakona

Zakonom o kontroli duvana definisan je niz mera koje se moraju preduzeti u cilju zaštite javnog zdravlja, sprečavanja zdravstvenih, socijalnih, ekonomskih i ekoloških posledica koje nastaju kao posledica konzumiranja duvana. Odgovornost za sprovođenje ovog zakona je veoma sektorska, i obuhvata kako javni, tako i privatni sektor i pojedince. Budući da je odgovornost podeljena, neophodna je njihova istinska koordinacija, kako bi se smanjila potrošnja duvana i kontrolisao kvalitet proizvoda na tržištu. U tu svrhu, u zavisnosti od konkretnih pitanja, zakon takođe daje dužnosti relevantnim institucijama. Među brojnim pitanjima, zakon propisuje aspekte kontrole koji se odnose na: pakovanje i obeležavanje duvanskih proizvoda, sastojke, njihovo testiranje, reklamiranje, promociju, sponzorisane, prodaju, sredine u kojima se može pušiti, prevenciju, podizanje svesti i edukaciju.

- **Dostignuća od vremena usvajanja zakona o kontroli duvana**

Prvobitno, usvajanjem zakona je došlo do zadovoljavajuće primene a ima i rezultata. Kasnije je, zbog malog broja inspektora i situacije sa pandemijom, došlo do pada u sprovođenju Zakona i isti je sproveden u maloj meri.

Sada uz zalaganje ministra Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja g. Fatona Pecija i zalaganjem Sanitarne inspekcije, je otpočela faza primene zakona, što je u velikoj meri uticalo na njegovu primenu kako u institucijama tako i u ugostiteljskim objektima. Napori za sprovođenje i nadzor zakona su u toku.

- **Izazovi u sprovođenju Zakona i nalazi**

Ovaj zakon je naišao na neke prepreke i izazove u svojoj primeni.

Glavni izazovi i nalazi slede:

- Mali broj sanitarnih inspektora i nejačanje ovog inspektorata.
- Nije stavljen u funkciju Međuministarski savet za kontrolu duvana

predviđen Zakonom.

- Nije doneto Administrativno uputstvo predviđeno Zakonom.
- Zakon nije usklađen sa direktivama EU.
- Zakonom nije jasno definisano konzumiranje, prodaja i reklamiranje elektronskih duvanskih proizvoda.
- Ne postoji odgovarajući nadzor nad reklamiranjem cigareta u medijima, posebno elektronskim, iako je zakonom zabranjeno.
- Postoji nejasnoća kada je reč o definiciji zatvorenog prostora.
- Član 12 je nejasan i nailazi na poteškoće u primeni.

A. Pakovanje i obeležavanje

Pakovanje i obeležavanje duvanskih proizvoda predstavlja prvi najvažniji element koji utiče na motivaciju ili demotivaciju korisnika. Direktiva EU o duvanskim proizvodima iz 2016. propisuje „postoji obaveza postavljanja slikovnih zdravstvenih upozorenja na pakovanje duvanskih proizvoda.“

Na Kosovu je Zakonom o kontroli duvana u članu 6. propisana sadržina obaveštenja i oznaka koje se moraju postaviti na duvanskim proizvodima. Između ostalog, stav 13. člana 6. glasi da „Svaka jedinica pakovanja duvanskih proizvoda treba da ima fotografiju obeshrabrenja upotrebe duvanskih proizvoda utvrđenih podzakonskim aktom od Ministarstva“. Trenutno se ova odredba ne sprovodi kada je reč o pakovanju duvanskih proizvoda, jer skoro svi proizvodi ponuđeni na tržištu sadrže samo tekstualni deo upozorenja o opasnostima pušenja propisanog zakonom, mada ne i slike o opasnostima pušenja.

B. Reklamiranje, promocija i sponzorisane duvanskih proizvoda

Reklamiranje, sponzorisane i promocija su tri glavna oblika marketinških strategija. Na Kosovu, Zakon o kontroli duvana u članu 8 propisuje norme koje zabranjuju reklamiranje, promociju i sponzorisane duvanskih proizvoda. Kada je reč o merama kontrole, zakonske odredbe zabranjuju domaće i prekogranično reklamiranje, promociju i sponzorisane događaja i aktivnosti u vezi sa duvanom. Takođe, zakonom je zabranjeno da lica direktno ili indirektno: 1) podstaknu reklamiranje, promociju i sponzorisane; 2) proizvode, objavljuju ili obezbeđuju pristup bilo kom reklamiranju, promociji ili sponzorisanju; 3) budu

uključena ili učestvuju u bilo kom reklamiranju, promociji ili sponzoranju kao organizator medija ili događaja, slavna ličnost ili drugi učesnik, kao primalac bilo kog sponzorskog doprinosa, ili kao posrednik koji omogućava bilo kakav doprinos tog tipa, uključujući bilo koju komercijalnu komunikaciju, postupanje ili praksu koja promovise ili može promovisati bilo kog proizvođača duvana, trgovca na veliko ili direktnog ili indirektnog uvoznika. Osim ovih, zabranjene su reklame, promocije i sponzoranje duvana na inicijativu bilo kog stranog ili državljanina neke druge zemlje, na teritoriji Republike Kosovo.

C. Prodaja duvanskih proizvoda

Prodaja duvanskih proizvoda je još jedan aspekt koji zauzima posebno mesto u zakonu o kontroli duvana. Sadašnjim zakonom je prodaja ograničena u smislu mesta, načina prodaje i lica kojima je dozvoljena prodaja. Zakon je u članu 9. propisao da se prodaja ne može vršiti u zdravstvenim i obrazovnim ustanovama, odnosno u njihovim dvorištima ili prostorima. Definisana je i zabrana prodaje duvanskih proizvoda u svim vrstama sportskih, rekreativnih i kulturnih objekata, uključujući i dvorište pod upravom ovih ustanova. Pored mesta na kojima je zabranjena prodaja duvanskih proizvoda, zakon je uredio i način prodaje ovih proizvoda, ističući da se duvanski proizvodi postavljaju u zatvorenim prostorima, odnosno zabranjuje se njihovo postavljanje na vidljivim mestima u objektima u kojima se prodaju se, osim u trenutku kupovine. Zakonom o kontroli duvana se, između ostalog, propisuje zabrana stavljanja duvanskih proizvoda na mesta gde se potrošač može sam uslužiti duvanom, dok je njihova prodaja putem automata dozvoljena samo u zatvorenim prostorima ugostiteljskih objekata, koji ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom.

Takođe, posebna odredba člana 9. Zakona propisuje da se „duvanski proizvodi mogu prodavati samo u zatvorenim pakovanjima“. Ovo pitanje je takođe problem za sebe, imajući u vidu da postoje brojne pijace koje prodaju cigarete van njihove ambalaže, što omogućava lakši pristup ovim proizvodima, uglavnom maloletnika.

D. Pristup u vezi sa elektronskim cigaretama

Konsumiranje, prodaja, reklamiranje i promocija elektronskih duvanskih proizvoda i dalje je problematično pitanje koje predstavlja posledicu pravnih nejasnoća, odnosno konkretnog neuređivanja ovih proizvoda.

Ovi proizvodi su trenutno površno uređeni Zakonom br. 04/L-156 o kontroli duvana u članu 11. stav 4. koji kaže „Zabrane pušenja duvana utvrđenih ovim članom primenjivaće se i za upotrebu oprema koja proizvode emisiju nikotina ili drugih supstancija koja potiču iz duvana, osim ako je ta oprema dozvoljena da se upotrebi od Ministarstva kao terapija za zamenjivanje nikotina ili za druge zdravstvene ciljeve“, a što prema Grupi za nadzor nije dovoljno.

Takođe, član 8. stav 3. propisuje „Zabranjuje se reklamiranje proizvoda koji prema ovom zakonu nisu proizvodi duvana ili njihovim izgledom, nazivima i cilju upotrebe, podstiču upotrebu duvanskih proizvoda“. U smislu ove odredbe, čak i elektronske cigarete imaju istu namenu, konzumiranje dima (pare) ili nikotina kao njihovog glavnog sastojka, stoga bi gore navedena odredba za zabranu reklamiranja ovih proizvoda trebalo da važi podjednako. Grupa za nadgledanje je kao problem videla činjenicu da elektronske cigarete nisu obuhvaćene zakonom, imajući u vidu da sadrže komponente kao što je nikotin, koji izaziva zavisnost i ima štetne elemente po zdravlje.

E. Podizanje svesti protiv pušenja

Kontrola pušenja je izazovno pitanje u skoro svakoj zemlji. Međutim, do sada preduzete mere na Kosovu kada je reč o podizanju svesti i praćenju, nisu bile uspešne kada je reč o postizanju cilja smanjenja broja korisnika duvana, kao i poštovanja ograničenja u potrošnji duvana u zatvorenim javnim prostorima.

Nadležne institucije treba da organizuju više kampanja za podizanje svesti, posebno u školama, o zdravstvenoj šteti koju pušenje izaziva.

F. Inspekcija i institucionalna koordinacija

Nadgledanje ili inspekcije prema Zakonu o kontroli duvana predstavljaju institucionalnu odgovornost. U zavisnosti od specifičnosti načina uređenja i aspekata obuhvaćenih ovim zakonom, inspeksijski nadzor se prenosi u nadležnost odnosne organizacije. Institucionalnu odgovornost za sprovođenje ovog zakona imaju Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja - AHV, Ministarstvo obrazovanja, policija, opštine itd. Međutim, celom odgovornom međuinstitucionalnom telu nedostaje krovno telo koje bi obezbedilo koordinaciju i nesmetano odvijanje aktivnosti za nadzor i sprovođenje zakona. U mnogim slučajevima, obim odgovornosti prema institucijama nije jasan i može se posmatrati kao dvostruka odgovornost. Istovremeno, procenjuje se da je broj inspektora nedovoljan da ispunji zakonske uslove. Shodno tome, pošto je to predviđeno važećim Zakonom, mora se staviti u funkciju Međuministarski savet za kontrolu duvana.

VII. Zaključci

Imajući u vidu rad koji je obavljen u procesu nadzora nad sprovođenjem Zakona 04/L-156 o kontroli duvana i Zakona 08/L-040 o izmeni i dopuni Zakona br. 04/L-156 o kontroli duvana, Odbor za zdravlje i socijalnu zaštitu je došao do nekolicine zaključaka u vezi sa sprovođenjem Zakona.

Odbor zaključuje da: iako je prvobitno ostvaren napredak u sprovođenju zakona, nakon nekog vremena je došlo do zastoja, zbog nedostatka volje za njegovim sprovođenjem, na strani samih organa za sprovođenje zakona i malog broja inspektora, Međuministarski savet za kontrolu duvana nije bio u funkciji i nije imao dovoljne kapacitete za nadzor nad sprovođenjem zakona, bilo je poteškoća i nejasnoća u samim zakonskim odredbama kada je reč o definisanju zatvorenih prostora, nije bilo dovoljno kampanja podizanja svesti o opasnosti pušenja.

Takođe, važeći zakonski okvir ne uređuje pitanje elektronskih cigareta ili drugih vejp cigareta, te je njihovo konzumiranje lako moguće čak i u zatvorenim prostorijama. Ovo je uticalo da se konzumiranje elektronskih duvanskih proizvoda na Kosovu u poslednje vreme poveća u velikoj meri.

Pored poteškoća u sprovođenju, Odbor konstatuje da je u poslednja tri meseca došlo do zadovoljavajućeg porasta nadzora nadležnih organa nad sprovođenjem zakona od strane i da postoje konkretni koraci u jačanju sanitarne inspekcije a konstituisan je i Međuministarski savet za kontrolu duvana.

VIII. Preporuke

1. Ministarstvo zdravlja, treba da dopuni i izmeni Zakon o kontroli duvana, kako bi u istom predvideo tačnu definiciju otvorenih i zatvorenih prostorija, upotrebu elektronskih cigareta i drugih vejp proizvoda, kao i da harmonizuje svoju sadržinu sa direktivama EU.
2. Treba usvojiti podzakonske akte koji još nisu usvojeni, kako to predviđa Zakon.
3. Staviti u funkciju Međuministarski savet za kontrolu duvana.
4. Povećati broj sanitarnih i zdravstvenih inspektora, povećati broj inspekcija i ostvarivati koordinaciju sa drugim inspektoratima u cilju potpunog nadzora nad sprovođenjem Zakona.
5. Tokom izmene i dopune zakona, ostvariti saradnju sa stranama pogođenim zakonom kao i sa NVO-ima koji se bave ovom oblašću.
6. Prilikom izmene i dopune važećeg zakonodavstva o duvanu, elektronskim cigaretama i drugim vejp proizvodima detaljno predvideti oblik konzumiranja, ambalaže, reklamiranja i njihov pravni tretman.
7. Organizovati više kampanja za podizanje svesti koje podstiču pojedince da ne puše ili da prestanu da puše.
8. Nadležni organi treba da nadgledaju i sankcionišu reklamiranje ili izlaganje duvanskih proizvoda u štampanim i elektronskim medijima.
9. Pojačati kontrolu načina prodaje i kupovine duvanskih proizvoda i lica koja imaju pravo da ih kupe.
10. Povećati kontrolu pušenja u prostorijama pod upravom obrazovno-vaspitnih ustanova, u blizini ulaza/izlaza javnih prostora, ulaza/izlaza iz radnog prostora i ulaza/izlaza iz zdravstvenih ustanova, na dečjim igralištima, stadionima, u halama sportova ili prostora za bilo kakvu priredbu.

Finansira
Evropska Unija

Democracy
Plus